

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет фінансів та банківської справи
Кафедра банківської справи

Допущено до захисту
Завідувач кафедри
д. е. н., доц. Л.В.Жердецька
“ ____ ” _____ 2020 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
за магістерською програмою професійного спрямування
«Управління діяльністю банків на фінансовому ринку»
на тему: **«УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ РИЗИКОМ В КОМЕРЦІЙНИХ**
БАНКАХ УКРАЇНИ»

Виконавець

студент 63 групи
Факультету фінанси та банківська справа
Шафран Олександра Вадимівна

(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Науковий керівник

к. е. н., доцент

(науковий ступінь, вчене звання)

Сирчин Олександр Леонідович

(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

ЗМІСТ

ЗМІСТ	2
ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1	8
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТИНИМ РИЗИКОМ	8
1.1 Сутність кредитного ризику в процесі банківського кредитування.....	8
1.2 Фактори (чинники) впливу на кредитний ризик	22
1.3 Методи та інструменти управління кредитним ризиком.....	31
Висновки до розділу 1	35
2 РОЗДІЛ.....	37
ОЦІНКА КРЕДИТНОГО РИЗИКУ БАНКІВ УКРАЇНИ.....	37
2.1. Аналіз процесу формування кредитного ризику в банківській системі України.....	37
2.2 Регресійно – кореляційний аналіз кредитного ризику.....	46
2.3 Аналіз кредитування АТ «ОТП Банк»	51
2.4. Управління кредитним ризиком у АТ «ОТП Банк»	60
Висновки до розділу 2	68
РОЗДІЛ 3	72
ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ РИЗИКОМ БАНКУ	72
3.1. Досвід управління кредитним ризиком у банківській системі країн з розвинутою економікою.....	72
3.2 Шляхи удосконалення процесу управління кредитним ризиком банків України.....	87
Висновки до розділу 3	98
ВИСНОВОК.....	101
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	105
ДОДАТКИ.....	113

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Банківські установи є важливою ланкою фінансової системи України, від їх ефективного функціонування залежить загальний розвиток економіки країни та добробут населення. Кредитна діяльність є центральною у банківських установах, вона виступає джерелом як основних прибутків банку, так і найхарактернішого для нього кредитного ризику. Тому, в умовах сучасного розвитку банківництва, істотного значення набуває проблема ефективного управління ризиками комерційного банку, яке забезпечує збереження фінансової стійкості та безпеки банку в цілому.

Отож, однією з головних задач сучасного етапу розвитку банківської справи є уникнення або мінімізація ризику при одночасному отриманні достатніх прибутків з метою схоронності коштів вкладників і підтримання діяльності комерційного банку. Кредитний ризик – це невід'ємна складова процесу існування комерційного банку на ринку, саме тому вказаний ризик є для банку особливим об'єктом аналізу і управління, поскільки дохід банку є залежним від ефективності управління ризиком. Одночасно, кредитний ризик вважається одним з основних внутрішніх ризиків, що виникають безпосередньо в зв'язку з діяльністю конкретного комерційного банку. Це є пов'язаним із тим, що зростаючий кредитний ризик трансформується у головне джерело банківського ризику загалом.

На сьогодні існує безліч причин виникнення кредитного ризику. Найпоширенішими з них є нестійкий фінансовий стан позичальника, некваліфіковане керівництво, недосвідченість працівників, що приймають рішення про надання кредиту тощо. В той же час у науковому світі розглядаються ефективні та доцільні способи захисту кредиторів від ризику неплатоспроможності їх боржників. Кредитор може поглибити вивчення та

оцінку платоспроможності боржника, посилити контроль за його фінансово-господарською діяльністю.

Банки повинні управляти кредитним ризиком таким чином, щоб отримувати максимально можливий прибуток, одночасно намагаючись максимально знизити ризик, безпосередньо пов'язаний з механізмом надання і погашення банківських кредитів. Під час визначення умов кредитного договору, і далі безпосередньо впродовж терміну його дії постає питання про вибір методів зниження ризиків, в тому числі кредитного. Ефективне управління рівнем ризику повинно включати ряд етапів, починаючи з виявлення факторів і закінчуючи постійним моніторингом ризику. Це питання не одноразове, тому що моніторинг ризику треба проводити регулярно, безперервно, постійно уточнюючи рівень ризику. Це говорить про те, що розробка надійної системи захисту від кредитного ризику є дуже актуальним питанням.

Зокрема актуальною сьогодні є розробка теоретичних пропозицій та практичних механізмів щодо удосконалення системи управління кредитним ризиком, використання яких допоможе банківським установам ефективно управляти та мінімізувати ризики в період економічних криз.

Огляд літератури з теми дослідження. Значний внесок у розробку питань банківського ризик-менеджменту зробили західні економісти, як І. Бланк, Дж. М. Кейнс, Ф. Найт, А. Пігу, П. Роуз, Дж. Міль та ін. Дослідженню теорії та практики управління кредитним ризиком та сутті самого кредитного ризику сприяють праці російських та українських науковців, зокрема: В. Бобиль, О. Васюренко, О. Дзюблюк, О. Лаврушин, Л. Примостка, А. Єпіфанов, К. Ларіонова. Чинники виникнення кредитних ризиків розглядають такі учені: В. Вітлінський, В. Чернов, У. Владичин. Дослідженнями в частині зарубіжного досвіду щодо управління кредитним ризиком займалися Ю. Ніколаєнко, С. Кармова, О. Павленко, Л. Прийдун.

Незважаючи на те, що питанню кредитного ризику та управління ним присвячено значну кількість праць як зарубіжних так і українських

науковців, варто відмітити, що всі вони розглядають окремі елементи або інструменти управління кредитним ризиком. Тоді як важливо проаналізувати концептуальні основи зниження кредитного ризику на банківські установи. А також необхідно приділити увагу розробленню механізму впровадження зарубіжного досвіду управління кредитним ризиком в банківську систему України.

Метою дослідження є поглиблення теоретичних та практичних знань з управління кредитними ризиками у банках для подальшого застосування їх під час виконання конкретних практичних завдань; ідентифікація ключових проблем та розробка рекомендацій щодо його удосконалення.

Відповідно до мети дослідження були сформовані наступні завдання :

- поглибити та узагальнити теоретико-методологічні засади з дослідження кредитних ризиків та способів його мінімізації;
- систематизувати фактори впливу та джерела виникнення кредитного ризику;
- визначити суть організаційно-економічного механізму управління кредитним ризиком та охарактеризувати його складові;
- проведення кореляційно-регресійного аналізу макро та мікроекономічних факторів впливу на кредитний ризик;
- проаналізувати поточний стан та якість кредитної діяльності банків України та оцінити процес управління кредитним ризиком на прикладі АТ «ОТП Банк»;
- ознайомитися із зарубіжним досвідом управління кредитним ризиком;
- визначити напрямки мінімізації кредитного ризику в комерційних банках та розробити власні рекомендації.

Об'єктом дослідження є процес управління кредитним ризиком комерційного банку.

Предметом дослідження є теоретико-методичні основи управління кредитним ризиком комерційного банку.

Методи дослідження. Теоретико-методологічну основу дипломної роботи становить сучасна економічна теорія ризиків, синтез класичних теорій і новітніх поглядів на місце та роль кредитних ризиків у діяльності комерційних банків. При виконанні досліджень залежно від конкретних цілей і завдань використовувались аналітично-графічна формалізація кредитної діяльності комерційних банків, порівняльний аналіз динаміки показників, кореляційно-регресійний аналіз для визначення факторів впливу на рівень кредитного ризику; абстрагування і узагальнення дозволили відокремити найбільш значущі аспекти даної роботи.

Інформаційна база становлять нормативно-законодавчі акти України й інших країн, які регулюють діяльність банків, інструкції та положення НБУ, наукові публікації вітчизняних і закордонних учених, матеріали наукових конференцій, дані звітності банківських установ, офіційних статистичних збірників.

Наукова новизна одержаних результатів. У дослідженні на основі аналізу різних науковців уточнено визначення поняття «кредитний ризик» та узагальнено чинники впливу на рівень кредитного ризику; проведено оцінку якості кредитної діяльності банківської системи та простеження тенденції на прикладі окремого банку. Набуло подальшого розвитку: методичний підхід щодо оцінки кредитоспроможності позичальника; визначено фактори найбільшого впливу на рівень кредитного ризику; досліджено методи мінімізації кредитного ризику в іноземних країнах та проведено оцінку можливості застосування зарубіжного досвіду в Україні.

Практична цінність одержаних результатів. У ході дослідження процесу управління кредитним ризиком в банках України автором зроблені відповідні висновки та запропоновані методи та шляхи зменшення кредитного ризику в банківській системі України, впровадження на практиці

котрих забезпечить зменшення проблемних кредитів в кредитному портфелі банків та забезпечить якісну оцінку позичальників в майбутньому.

Особистий внесок здобувача. Магістерська дипломна робота є самостійно виконаним дослідженням. Результати наукового дослідження отримані автором особисто і знайшли відображення в опублікованих працях.

ВИСНОВОК

Розвиток економіки та усіх її підгалузей є визначальним етапом у побудові стабільної незалежної держави, тому провідна роль у вирішенні значних проблем належить саме кредитним відносинам та банкам. В той же час однією з проблем здійсненні реформування та становлення фінансово-кредитного механізму, а отже і розвитку банківської системи в цілому, є досить висока ризикованість кредитних операцій.

Детальний розгляд кредитного ризику в системі банківських ризиків показав, що кредитні ризики займають домінуюче місце в ієрархічній системі банківських ризиків і є невід'ємною складовою сукупного банківського ризику. Узагальнюючи підходи вчених, визначено, що кредитний ризик – це ймовірність часткового або повного невиконання, оговорених між позичальником і банком та закріплених кредитним договором, зобов'язань, що спричиняє недоотримання банком очікуваних доходів або отримання збитків від проведення кредитної операції.

Дослідження показало що виникнення кредитного ризику залежить від дії зовнішніх факторів, які пов'язані з діяльністю позичальника, із забезпеченням, з поручителем, гарантом, страховиком, економічні, політичні, форс-мажорні, законодавчо-регулюючі та внутрішніх факторів, які пов'язані зі стратегічними напрямками кредитної політики, з кваліфікацією працівників, з наявністю контролю та внутрішньої нормативної бази регулювання кредитних ризиків.

Тому головне завдання в раціональному управлінні кредитними ризиками полягає в пошуку реальних шляхів їх мінімізації й одержанні достатніх доходів для збереження засобів вкладників і підтримки життєдіяльності банківської установи. Банківські втрати через недооцінку впливу кредитних ризиків на результати банківської діяльності не обмежуються неповерненням кредитів та плати за користування ними. Вони можуть мати значно масштабніший прояв.

Аналіз кредитного ринку України показав, що в останні роки відбувається зростання обсягів кредитного портфеля, що об'єктивно спричиняє зростання рівня кредитного ризику. На сьогоднішній день рівень кредитного ризику банківського сектору є надзвичайно високим та негативно впливає на стабільність функціонування усієї банківської системи.

Проведений аналіз факторів впливу на рівень кредитного ризику окремого банку показав, що на сьогоднішній день в Україні на рівень кредитного ризику в найбільше впливають макроекономічні фактори, а саме зменшення кредитної активності банків на фоні росту проблемної заборгованості в кредитному портфелі, рівень інфляції, рівень безробіття, як основний показник здорового функціонування економіки.

Досвід застосування механізмів управління кредитним ризиком та методів аналізу процесу банківського кредитування розглянуто в дипломній роботі на прикладі АТ «ОТП Банк». Що показало, вивчення кредитоспроможності клієнта - один з найважливіших методів, що застосовується банком, для зниження кредитного ризику і успішної реалізації кредитної політики, оскільки дозволяє уникнути необґрунтованого ризику ще на етапі розгляду заявки на надання кредиту. Проте діюча методика оцінки платоспроможності не є еталоном та потребує значних допрацювань

За результатами аналізу сучасного стану щодо використання вітчизняними банками інструментів мінімізації кредитного ризику виявлено такі основні недоліки: недостатня ефективність методів мінімізації кредитного ризику, що дозволяють знизити імовірність його реалізації (зокрема, попереджати та мінімізувати ризики шахрайства на етапі прийняття рішення в процесі кредитування), обмежене застосування комерційними банками методів мінімізації кредитного ризику, що полягають у його передачі іншій стороні (зокрема, застосування похідних фінансових інструментів, страхування кредитних ризиків); недосконалість вітчизняного законодавства щодо врегулювання проблемної заборгованості (в частині

зменшення обсягу кредитів, деномінованих в іноземній валюті, захисту прав кредиторів).

Додаткові складності у визначенні кредитного ризику виникають у зв'язку з існуванням таких чинників, які виміряти й оцінити у цифрах неможливо. Це стосується, перш за все, морального обличчя і репутації позичальника. Отже, отримати єдину, синтетичну, формалізовану оцінку кредитного ризику позичальника найпростішим шляхом узагальнення цифрових та нецифрових даних неможливо. Підхід до оцінки кредитного ризику потенційних клієнтів має бути системним і комплексним, враховувати їх загальну характеристику, результати аналізу фінансового стану та ефективність заходів (проектів), що кредитуються. Саме від даного процесу значно залежить якість майбутніх активних операцій та доля проблемних кредитів в кредитному портфелі банку.

Крім досвіду з управління кредитним ризиком АТ «ОТП Банк», в роботі проаналізовано досвід деяких країн з ринковою економікою. Зарубіжні банки для оцінки кредитного ризику застосовують спеціальні методики кредитного рейтингу, що становлять сукупність оцінних параметрів кредитоспроможності позичальника. Для них характерна комплексність і порівнянність усієї палітри факторів кредитного ризику. За кордоном поширені загалом такі методи управління ризиком, як продаж кредитів, сек'юритизація, скоринг та кредитних бюро. Проте не всі вони мають місце практичного застосування в Україні.

Це дозволило зробити наступні висновки та практичні рекомендації, що найбільш масштабним та діючим шляхом мінімізації кредитного ризику на рівні банківської системи буде створення на рівні держави фінансово-інформаційного центру. Він сприятиме зменшенню асиметрії інформації, посиленню конкуренції між банками (а отже підвищенню якості банківських послуг) з метою кредитування надійних позичальників, а також надасть можливість запропонувати кредитні послуги новим клієнтам. Це допоможе

комерційним банкам прийняти відповідні рішення щодо надання кредитів та зменшити імовірність виникнення кредитного ризику

Отже, реформування банківської системи повинне допомогти у вирішенні проблем, проте не потрібно забувати про умови в яких функціонує банківська система ,як складова економіки країни. Проте на нашу думку, не лише реформування банківської системи повинне стати ключовим моментом в вирішенні проблем, не менш важливим є умови в яких функціонує банківська система ,як складова економіки країни. На нашу думку необхідно забезпечити на державному рівні економічну стабільність та виваженість. Дослідження першого пункту, третього розділу підтвердили це, найбільший вплив на рівень кредитного ризику мають макроекономічні фактори. Тому створення сприятливих макроекономічних умови для ефективного функціонування підприємств – основа якості кредитного портфелю. Саме вирішення макроекономічних негараздів в країн повинне стати основою покращення рівня життя, відновлення реального сектору, поліпшення якості обслуговування кредитів та збільшення кількості надійних клієнтів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Berger A. Problem Loans and Cost Efficiency in Commercial Banks [Electronic resource] / A. Berger, R. DeYoung // Forthcoming: Journal of Banking and Finance. – Washington: Wharton Financial Institutions Center, 1997. – Vol. 21. – P. 112-115. – Mode of access : <http://www.federalreserve.gov/pubs/feds/1997/199708/199708 pap. pdf> ..
2. Caprio G. Jr. Bank Insolvency. Bad Luck, Bad Policy, or Bad Banking? [Electro-nicresource] / G. Caprio Jr., D. Klingebiel // Annual World Bank Conference on Development Economics. – [Washington]: The International Bank for Reconstruction and Development The world bank, 1996. – P. 1-26. – Mode of access : [http://sitere-sources.worldbank.org/ DEC/Resources/18701_bad_luck.pdf](http://sitere-sources.worldbank.org/DEC/Resources/18701_bad_luck.pdf).
3. Huang X. Assessing the systemic risk of a heterogeneous portfolio of banks durinthe recent fi nancial crisis [Electronic resource] / X. Huang, H. Zhou, H. Zhu //Journal of Financial Stability. – 2012. – Vol. 8, Issue 3. – P. 193-205. – Mode of access : https://www.newyorkfed.org/medialibrary/media/research/conference/2011/global_sys_risk/Assessing_SystemicRisk_HeterogeneousPortfolio_Banks_Recent_Financial_Crisis.pdf.
4. Аванесова Н. Е. Кредитна політика банківських установ: стратегічні аспекти та ризики / Н. Е. Аванесова, Ю. М. Вознікова // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2015. – С. 956-961.
5. Аврамчук Л. А. Ризик-менеджмент як метод управління кредитним портфелем банку [Електронний ресурс] / Аврамчук Л. А. – Режим доступу до ресурсу : <https://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/5.1/3.pdf>.
6. Альгин А. П. Грани экономического риска [Текст] : монография / А. П. Альгин. – М. : Знание, 1991. – 64 с.
7. Арбузов С. Г., Колобов Ю. В., Міщенко В. І., Науменкова С. В. Банківська енциклопедія. Київ, 2011. 504 с.
8. Ачкасова С. А Обґрунтування теоретичних підходів до визначення сутності кредитного ризику банку / С. А. Ачкасова, М. Ю. Сербін, О. О. Хурда // Університет економіки і підприємництва, Інститут економіки, технологій і підприємництва. –2015. – № 1. – С. 263-269.
9. Бандурка А. М. Деньги и кредит : учебн. пособ. / А. М. Бандурка, В.В. Глущенко – Харьков : Изд-во Ун-та внутр. дел, 2004. – 480 с.
10. Батракова Л. Г. Экономический анализ деятельности коммерческого банка [Текст] : учеб. для студентов экон. вузов по спец. “Финансы и кредит” и “Бух. учет и аудит” / Л. Г. Батракова. – М. : Логос, 1998.

11. Бобиль В. Сучасний ризик-менеджмент у банківській діяльності: теоретичний аспект / В. Бобиль // Вісник Національного банку України. — 2008. — №11. — С. 28—32.
12. Бугель Ю. Основні методологічні шляхи вдосконалення сучасних методів оцінки кредитоспроможності позичальника / Ю. Бугель // Банківська справа. — 2007. — №4. — С. 54—59.
13. Бутенко О. Організація регулювання процесів споживчого кредитування у країнах Центральної та Східної Європи / О. Бутенко // Банківська справа. - 2008. - № 1. - С. 18-23.
14. Васюренко О. В. Інструментарій аналізу в системі кредитного ризик-менеджменту : монографія / О. В. Васюренко, В. Ю. Подчесова. — К. : УБС НБУ, 2010. — 191 с.
15. Васюренко О. Ефективність кредитування фізичних та юридичних осіб банками України. Методологія аналізу стохастичних границь [Електронний ресурс] / О. Васюренко, В. Ляшенко, В. Подчесова // Вісник Національного банку України : щомісячний науково-практичний журнал НБУ. — К. : Національний банк України, 2014. - № 1. — С. 5-19. — Режим доступу до журналу : <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=4881646>. — Дата останнього доступу 24.02.2016. — Назва з екрану.
16. Васюренко О.В. Банківський нагляд: підручник / О.В. Васюренко, О.М. Сидоренко. — К., 2011. — С. 270—279.
17. Версаль Н.І., Олексієнко С.М. Кредитні ризики як важлива складова ризиків банківської діяльності // Фінанси України (укр.). - 2002. - № 8. - С. 86-96.
18. Волошин І. Управління кредитним ризиком банку в умовах швидкого зростання обсягів кредитування [Електронний ресурс] / І. Волошин // Вісник Національного банку України : щомісячний науково-практичний журнал НБУ. — К. : Національний банк України, 2015. — № 1. — С. 36-42. — Режим доступу до журналу: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=13291937>. — Дата останнього доступу 24.02.2016. — Назва з екрану.
19. Гайдаржийська О.М. Напрями удосконалення управління кредитним ризиком / О.М. Гайдаржийська, О.Г. Чернікова // Проблеми підвищення ефективності інфраструктури. — 2014. — № 38. — С. 47-50.
20. Гарбар Ж.В. Управління кредитним ризиком комерційного банку / Ж.В. Гарбар, Л.В. Стафійчук // Вісник КНТЕУ. — 2009. — №1. — С.34—39.
21. Голуб В.М. Управління кредитним портфелем комерційного банку: автореф. дис. канд. екон. наук. Київ, 2004. 19 с.

22. Горицька Н. Система кредитування в Україні та її особливості / Н. Горицька // Облік і звітність. – 2012. – № 27–28. – С. 30–36.
23. Грачева М. Н. Особливості корпоративного управління в банках // Банківський огляд. - 2004.-№9. -С. 43.
24. Грушко В. І. Фінансові ризики [Текст] : навч. пос. / В. І. Грушко, О. І. Пилипченко. – Житомир : ЖІТІ, 1998. – 188 с.
25. Гулько Л. Г. Основні шляхи мінімізації кредитних ризиків в діяльності комерційних банків [Електронний ресурс] / Гулько Л. Г., Кунда Н. В. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: http://www.confcontact.com/20111222/2_gulko.php 2014.
26. Демчик І. Управління кредитним ризиком / І. Демчик // Банківський менеджмент. – 2008. – №8. –С. 5-9.
27. Денисенко М.П. Грошово-кредитна діяльність банків : Навч. посібник. / М.П. Денисенко, В.Г. Кабанов, Л.М. Худолій та інш. - К.: Вид-во Європейського ун-ту, 2004. - 339 с.
28. Джулай І. А. Щодо оцінки ризиків і механізмів їх зниження в комерційних банках [Електронний ресурс] :наук. праці Кіровоградського національного технічного університету : економічні науки, вип. 12. Ч. 1. – Кіровоград : КНТУ, 2007. – 370 с. – Режим доступу : http://www.kntu.kr.ua/doc/zbir_12.pdf#page=224
29. Дзюблюк А. В. Механизм обеспечения качества кредитного портфеля и управления кредитным риском банка в период кризисных явлений в экономике / А. В. Дзюблюк // Журнал европейской экономики.–2010. – № 1. – С. 117-134.
30. Дзюблюк О. В. Оптимізація управління ризиком портфеля кредитних вкладень банку в контексті подолання наслідків світової фінансової кризи / О. В. Дзюблюк // Вісник ТНЕУ. – 2011. – № 2. – С. 21-30.
31. Дзюблюк О. Механізм забезпечення якості кредитного портфеля й управління кредитним ризиком банку в період кризових явищ в економіці / Олександр Дзюблюк // Журнал європейської економіки. — 2010. — № 1. — С. 108—124.
32. Дмитренко М. Г. Кредитування і контроль : навч.-метод. посіб. (у схемах і коментарях) [Текст] / М. Г. Дмитренко, В. С. Потлатюк. – Кондор, 2005. – 296 с.
33. Домінова І. В. Система управління банківськими ризиками у контексті глобалізації фінансових ринків [Електронний ресурс] / Домінова І. В. Хуторна М. Е. – 2013. – Режим доступу до ресурсу :<http://bulletin.uabs.edu.ua/store/eco/2013/c2c78dfc2464ade80cb0d3489438adda.pdf>

34. Єпіфанов А. О. Операції комерційних банків [Текст] : навч. посіб. / А. О. Єпіфанов, Н. Г. Маслак, І. В. Сало. – Суми : ВТД “Університетська книга”, 2007. – 523 с.
35. Єфименко Т. І. Фінанси. Бюджет. Податки: національна та міжнародна термінологія : монографія : у 3 т. Т. 2 / Т. І. Єфименко // ДННУ “Акад. фін. упр.– 2013. — 662 с.
36. Жаліло Я. Економічне зростання: чому ми його втрачаємо? Дзеркало тижня. Київ, 2018. URL: https://dt.ua/macrolevel/ekonomichne-zrostannya-chomu-mi-yogo-vtrachayemo-278200_.html (дата звернення: 24.05.2018).
37. Загородній А.Г. Фінансовий словник / А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк, Т.С. Смовженко. – Вид. 4-те, перероб. та доп. – Львів: Вид-во Львівського банківського інституту НБУ, 2002. – 566 с.
38. Закон України “Про фінансову реструктуризацію” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1414-19>
39. Закон України «Про заставу» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2654-12>
40. Закон України «Про фінансово-кредитні механізми і управління майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю» від 19 червня 2003 р. № 978-ІУ // Законодавчі і нормативні акти з банківської діяльності. – 2003. – № 12. – С. 3–21.
41. Звіт про фінансову стабільність НБУ [Електронний ресурс] – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=40819104>
42. Звіти Банку [Електронний ресурс]/ ОТП Банк. – Електрон. текстові дан. – Режим доступу: https://www.otpbank.com.ua/about/informations/annual_reports/.
43. Здражевский В. О. Минимизация рисков: основные принципы построения эффективной системы управления финансовой мощности в банке / В. О. Здражевский // Аналитический банковский журнал. – 2002.– № 4 (83). – С. 11–21.
44. Искусство коммерческого кредитования / Эдгар Морсман; пер. с англ. Д. Липинский – М. : АльпинаБизнес Букс, 2005. – 187 с.
45. Івченко М. Споживче кредитування та перспективи його розвитку в Україні //Економічна правда, № 2, 2010р. – С. 6-8.
46. Інтеграційні процеси та розвиток фінансової системи України: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (29 - 30 листопада 2007 року). - Х.: ФОП Лібуркіна Л. М., 2007. -224 с.
47. Кабушкин С. Н. Управление банковским кредитным риском: учеб.пособ. – 4-е изд., стер. – М. : Новое знание, 2009. – 336 с.

48. Квасницька Р. С. Управління кредитними ризиками в банківській системі / Р. С. Квасницька, Н. В. Кунда // Вісник Хмельницького національного університету. — 2011. — № 6, Т. 2. — С. 245—249.
49. Квасницька Р. С. Управління ризиками як елемент забезпечення фінансової стійкості комерційного банку / Р. С. Квасницька, І. В. Хаврусь // Наукова бібліотека ім. І.В. Вернадського [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.nbu.gov.ua>.
50. Квасницька Р.С. Управління ризиками як елемент забезпечення фінансової стійкості комерційного банку Р.С. Квасницька, І.В. Хаврусь // Вісник Хмельницького національного університету. — 2010. — № 3. — С. 146—149.
51. Кігель В. Про визначення оптимального кредитного портфеля банку в умовах ризику неповернення коштів позичальникам. Вісн. НБ У. 2010. № 1. С.15–17.
52. Ковалев П. П. Методы повышения кредитной безопасности [Текст] / П. П. Ковалев // Банковская практика за рубежом. — 2005. — № 6. — С. 36–41.
53. Коваленко В. В. Діагностика кредитного ризику та його вплив на кредитну активність банків України / В. В. Коваленко, О. М. Зверяков, Д. С. Гайдукович // «Фінанси України». — 2016. — С. 83-98.
54. Коваленко В. В. Обґрунтування підходів і показників оцінки кредитного ризику [Текст] / В. В. Коваленко // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : зб. наук. праць. — Суми : Мрія–1 ЛТД; УАБС, 2000. — С. 65–72.
55. Коваленко В. В. Стратегічне управління фінансовою стійкістю банківської системи: методологія і практика : монографія / В. В. Коваленко ; ДВНЗ “Укр. акад. банк. справи Нац. банку України”. — Суми, 2010. — 228 с.
56. Коваленко В.В., Зверяков О.М., Гайдукович Д.С. Діагностика кредитного ризику та його вплив на кредитну активність банків України. Фінанси України. 2016. № 2. С. 84–98.
57. Конституція України [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. — Електро- нні текстові дані. — Київ, 1996. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр/print1453912720283835>.
58. Криклій О. А. Управління кредитним ризиком банку : монографія / О. А. Криклій, Н. Г. Масяк. — Суми : ДВНЗ "УАБС НБУ", 2008. — 86 с.
59. Лаврушин О.И. Кредит и экономический рост / О.И. Лаврушин // Банковское дело. - № 1. - 2010. - С. 24-27.
60. Лаптев С. М., Денисенко М. П., Кабанов В. Г., Любунь О. С. Банківська діяльність (вітчизняний та зарубіжний досвід). Київ: ВД "Професіонал", 2004ю - 320 с.

61. Ляховский В. С. Справочник по управлению рисками банковской деятельности / Ляховский В. С., Коробейников Д. В., Серебряков П. А. – М. : Гелиос АРВ, 2006. – 575 с.
62. Максимова Є. В. Система управління та контроль ризиків банку [Електронний ресурс] / Максимова Є. В. – 2016. – Режим доступу до ресурсу : <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2016/1/26.pdf>.
63. Манжос С. Антикризисний менеджмент у процесах покращення якості кредитного портфеля банківських установ України [Електронний ресурс] / С. Манжос // Соціально-економічні проблеми і держава: електронне наукове фахове видання. – 2013. – Вип. 1 (8). – С. 151-160. – Режим доступу до журн. : <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2013/13msbbuu.pdf>.
64. Методичні вказівки Правління Національного банку України з інспектування банків «Система оцінки ризиків» 15.03.2004 № 104.
65. Методичні рекомендації щодо організації та функціонування систем ризик-менеджменту в банках України : схвал. постановою Правління Національного банку України від 02.08.2004 № 361 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=36985>.
66. Міщенко В. І. Управління кредитним ризиком на основі вдосконалення забезпечення банківських позик / В. І. Міщенко, С. В. Міщенко // «Фінансовий простір». – 2015. – №2. – С. 77-84.
67. Мороз А. М. Кредитний менеджмент : навч. посіб. / А. М. Мороз, Р.І. Шевченко, І. В. Дубик. – К. : КНЕУ, 2009. – 399 с.
68. Національне рейтингове агентство «Рюрік». Аналітичний огляд банківської системи України за 2017 рік. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rurik.com.ua/our-research/branch-reviews/1187> [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://minfin.com.ua/ua/>
69. Ониськів Л. М. Актуальні проблеми оцінки кредитного ризику банку: нові вимоги та вплив на кредитування [Електронний ресурс] / Ониськів Л. М. – 2017. – Режим доступу до ресурсу : 2017 <http://globalnational.in.ua/archive/15-2017/108.pdf>.
70. Основы банковского менеджмента [Текст] : учеб. пособие для банков. шк. и колледжей, ведущих подготовку специалистов по спец. “Банковское дело” / О. И. Лаврушин, И. Д. Мамонова, Н. И. Валенцева и др. ; под ред. О. И. Лаврушина. – М. : “ИНФРА-М”, 1995. – 140 с.
71. Офіційний сайт Національного Банку України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/>
72. Петрук О. М. Банківська справа [Текст] : навч. посіб. / О. М. Петрук ; за ред. д-ра екон. наук, проф. Ф. Ф. Бутинця. – К. : Кондор, 2004. – 46с.

73. Подчесова В. Ю. Управління кредитним ризиком банку [Текст] автореф. дис... канд. екон. наук : 08.00.08 "Гроші, фінанси і кредит" / Подчесова Валерія Юріївна. – Суми, 2009. – 19 с.
74. Прийдун Л. Оцінка зарубіжного досвіду мінімізації рівня проблемної заборгованості у кредитних операціях банків / Л. Прийдун // Науковий вісник Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє. — 2011. — № 16. — С. 201—209.
75. Примостка Л.О. Фінансовий менеджмент банку: навч. посіб. / Л.О. Примостка. – К.: КНЕУ, 1999. – 280 с.
76. Про банки і банківську діяльність: закон України від 07.12.2000 № 212-III зі змінами та доповненнями // zakon1.rada.gov.ua.
77. Про затвердження Положення про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків. Постанова Правління Національного банку України № 279 від 06.07.2000 р .
78. Про Національний банк України : Закон України [Електронний ресурс] – Київ, 1999. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/679-14/print1453912720283835>.
79. Про схвалення Методичних рекомендацій щодо організації та функціонування систем ризик-менеджменту в банках України: Постанова Правління Національного банку України від 21.06.2012 №255 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0361500-04/ed20120621/find?text=%D1%E5%EA%27%FE%F0%E8%F2%E8%E7%E0%F6%B3%FF+%28%E0%EA%F2%E8%E2%B3%E2%29>
80. Просович О. П., Процак К. В. Ідентифікація та оцінка кредитного ризику комерційних банків // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Серія: Проблеми економіки та управління. – 2017. – № 873. – С. 88–96.
81. Роуз Питер С. Банковский менеджмент / Питер С. Роуз; пер. с англ. Со 2-го изд. – М.: Дело, 1997. – 768 с.
82. Сало І. В. Фінансовий менеджмент банку [Текст] : навч. посіб. для вищ. навч. закл. / І. В. Сало, О. А. Криклій. – Суми : Унів. кн., 2007. – 313 с.
83. Севрук В. Т. Банковские риски [Текст] : монография / В. Т. Севрук. – М. : ДЕЛЮ Лтд, 1994. – 70 с.
84. Система банківського менеджменту: Навч. посібник / А.Т. Головка, В.І. Грушко, М.П. Денисенко та ін.; За ред.. О.С. Любунь та В.І. Грушко. – К.: Інкос, 2008. – 480 с.
85. Ситникова Н. Управление кредитными рисками [Электронный ресурс] / Н. Ситникова // Энциклопедия финансового риск-менеджмента ; Alt-invest;

под. ред. канд.экон. наук А. А. Лобанова и А. В. Чугунова. – 4-е изд., испр. и доп. – Москва : Альпина бизнес букс, 2009 . – С. 373-487. – Режим доступа: http://www.alt-invest.ru/files/Enciklopedia_finrisk-2008_gl5.pdf .

86. Сідак О. Кредитний ризик та формування банківських резервів в умовах фінансової кризи / О. Сідак // Фінансовий ринок України. – 2010. – № 5. – С. 6-7.

87. Стешенко О.Д. Управління кредитним ризиком комерційного банку / О.Д. Стешенко, А.П. Нікітенко // Вісник економіки транспорту і промисловості. — 2013. — №42. — С. 327—330.

88. Тиркало Р. І. Банківська справа [Текст] : навч. посіб. / Р. І. Тиркало ; за ред. проф. Тиркало Р. І. – Тернопіль : Карт бланш, 2001. – 314 с. – (Серія “Банки і біржі”).

89. Хенін Ван Грюнинг, Соня Брайович-Братанович. Управління кредитними ризиками / Хенін Ван Грюнинг, Соня Брайович-Братанович // Банківський менеджмент. – 2008. – №5. – С.22-26.

90. Швець Н. Р. Удосконалення систем управління банківськими ризиками у світлі посилення глобалізаційних і кризових явищ у світі / Н. Р. Швець // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – 2012. – № 1.– С. 433-445.

91. Шевченко Р. І. Кредитування і контроль [Текст] : навч.-метод. посіб. / Р. І. Шевченко. – К : КНЕУ, 2002. – 183 с.